

Ծանոթութիւնք

Ա Ր Ց Ա Խ

Այս հատորում ընդգրկված են պատմական Արցախ նահանգի Վարանդա, Դյուլիստան, Խաչեն, Դիղակ և Զրաբերդ գավառների (այժմյան Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար մարզի՝ Ստեփանակերտի, Շուշու, Մարդակերտի, Մարտունոս և Հադրութի շրջանների) հեքիաթները:

Իրենց քանակով և գեղարվեստական ամբողջականությամբ հատորում առաջնակարգ տեղ են գրավում Շուշի քաղաքի և նրա շրջակա գյուղերի հեքիաթները:

Ներկա հատորի բոլոր հեքիաթները գրի է առել Մարգարիտ Գրիգորյանը (Սպանդարյանը) 1922—1953 թվականների ընթացքում: Լինելով բնիկ շուշեցի, Մ. Գրիգորյանը իր ծննդավայրում, դեռ վաղ մանկության հասակում սիրում և հրապուրվում է բանահյուսությամբ և դեռևս դպրոցական ուսումնառության տարիներին գրի է առնում մի շարք հեքիաթներ: Հետագայում բանասիրական հիմնավոր կրթություն ստանալով Բաքվի պետական մանկավարժական ինստիտուտում, ավարտելով ասպիրանտուրան, պաշտպանելով դիսերտացիա և աշխատելով որպես դասախոս, Մ. Գրիգորյանը երկար տարիների ընթացքում շրջագայել է Լեռնային Ղարաբաղի գյուղերն ու ավանները և եռանդուն ջանասիրությամբ ու անձնվեր սիրով հավաքել տեղի ժողովրդական բանահյուսության նյութերը՝ հեքիաթներ, առակներ, ջանգյուլումի երգեր, ժողովրդական ոճեր ու դարձվածքներ և այլն¹: Բացի հրատարակվող հեքիաթներից, Մ. Գրիգորյանի նյութերի մեջ կան դեռևս անտիպ մի շարք հեքիաթներ (սույն հատորում ընդգրկված բնակավայրերից ու ասացողներից գրի առնված), որոնք կղեկավարվեն հաջորդ հատորում:

1. Մ. Գրիգորյանի հավաքած ժողովրդական բանահյուսության անտիպ հաշվարկ ժառանգությունը պահպանվում է Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

Մ. Գրիգորյանի գրի առած հեքիաթների մեջ պահպանված են տեղական խոսվածքի հնչյունական, քերականական ու շարահյուսական նրբերանգները: Բանահավաքը բարբառի այդ յուրահատկությունները պահպանելու համար օգտագործել է տառադարձության ընդունված ձևերը:

Հատորում տեղ գտած հեքիաթները իրենց բնույթով ու գեղարվեստական մակարդակով միատարր չեն: Կան սյուժետային բովանդակությամբ հարուստ ու բազմակողմանի և գեղարվեստական-արտահայտչական ճեխ պատմելաճով հորինված հեքիաթներ (ինչպես օրինակ, Շուշի քաղաքից Ղուժաշ Ավագյանի և Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանի պատմած հեքիաթները), բայց և կան սյուժետային բովանդակությամբ սխեմատիկ լեզվական ու գեղարվեստական տեսակետից ոչ կատարյալ նյութեր, որոնք արդյունք են նոր ժամանակներում հեքիաթասացների վարպետության նվազման ու նրանց ունկնդրող միջավայրի հետաքրքրության աստիճանական թուլացման: Մ. Գրիգորյանը հեքիաթները գրի է առել հմտությամբ, պահպանելով ոչ միայն տվյալ շրջանի կամ ենթաշրջանի, այլև տվյալ գյուղի խոսվածքի հնչական-քերականական յուրահատկությունները:

Քանահավաքը անհրաժեշտության դեպքում մանրամասն տեղեկություններ է հաղորդում ասացողի, գրառման հանգամանքների և այլ պարագաների մասին, որոնք գիտական բանասիրական արժեք են ներկայացնում տվյալ հեքիաթի և ընդհանրապես հեքիաթի ժանրի հետազոտության համար:

Սույն հատորի ծանոթագրությունների մեջ տրված են՝

1. Տեղեկություններ հրատարակվող սկզբնաղբյուրների մասին.
2. Գրառման հանգամանքների կամ ասացողների մասին բանահավաքի հաղորդած բոլոր վկայությունները և կողմնակի տեղեկությունները.
3. Տվյալ հատորի հեքիաթների սյուժետային խմբավորումն ու դասակարգումը: Ծանոթագրությունների մեջ համառոտության համար Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի բանահյուսական արխիվը անվանված է Բաճաճյուղական Խոխիվ:

1. ՎԸԵՍԿԵ ԽՆՁՈՐԸ

(էջ 12)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մարգարիտ Գրիգորյանը (Սպանդարյանը) 1922 թվականի ձմռանը Շուշի քաղաքում:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահպանվում է բանահյուսական արխիվում (տես Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Բանահավաք Մ. Գրիգորյանը ասացողի մասին թողել է հետևյալ ծանոթագրությունը. «Ասացող Ղուամաշ Ավագյանը ծնվել է 1856 թ. մահացել է 1928 թ.: Հայրը դերձակ էր: Երեք եղբայրները Շուշում հասակ առնելուց հետո գնացել են Բաքու և երկար ժամանակ աշխատելուց հետո նորից վերադարձել Շուշի: Երբ Ղուամաշը արդեն հասակն առած աղջիկ էր, եղբայրները երիտասարդ հասակում մեռնում են խուլերայից (ողջ է մնում միայն փոքր եղբայրը): Ինքն էլ այդ բուլդից հետո չի ամուսնանում, մնում է հոր տանը մինչև իր մահը և ապրում կարիքի մեջ: Ղուամաշ Ավագյանը շատ տաղանդավոր, ընդունակ անձնավորություն էր. հրաշալի հիշողության տեր և լավ լեզու իմացող»:

Նա ոչ միայն հեքիաթներ էր պատմում, այլև գիտեր շատ ժողովրդական երգեր ու ջանգլուկներ: Նա վիճակախաղի երգեր էր սովորեցնում իրենց թաղի աղջիկներին, որոնք գալիս ու խնդրում էին տոնակատարության նախօրյակին: Այդ աղջիկները պատմում էին նրան իրենց իղձերի, ձգտումների մասին, և Ղ. Ավագյանը հորինում էր նրանց հոգուն մոտ ջանգլուկներ ու խաղիկներ և սովորեցնում նրանց: Նա մեղմիկ ձայնով երգեմն արտասովելով երգում էր ջանգլուկներից:

Թեկուղ անգրագետ էր Ղուամաշը, բայց զարգացած ու նուրբ ճաշակի տեր կին էր. վահանձն էր, բարեկիրթ, գեղեցիկը սիրող, խելոք ու ազնիվ:

Շուշի քաղաքի թարմ օդը, լեռնային արևը, սարերի հովն ու ծաղիկների բուրմունքը նրա առողջությունն ու գեղեցկությունը պահպանել էին. դեմքը ճերմակ էր, այտերը՝ վարդագույն, աչքերը՝ կապույտակ: Երբ նա հյուր էր գնում, իր կանաչ գույնի սնդուկից հանում էր թանկ կտորներից կարած իր տոնական զգեստները, գլխին դրնում էր կապույտ գույնի շարդաթձ, որի տակից քիչ երևում էր սպիտակախառն մազերի մեջտեղից բացած սանրվածքը: Նա հագնում էր սրածայր, քսուկով փայլեցրած սև կոշիկներ: Ամեն տեղ նա վայելում էր հարգանք ու ակնածանք՝ իր զուսպ, ճանդարտ, միևնույն ժամանակ խոհուն ու հպարտ բնավորության համար:

Նա քթախոտ էր գործածում, բայց այնքան մաքրասեր էր, որ այդ բուրբուխն չէր նկատվում:

Ավելի մեծ հասակում նա լուռ ու խոհուն, ծալապատիկ նստում էր իրենց սրահում փռած կարպետին, ներքնակի վրա և աչքերը կուշ ածելով, գուլպա էր գործում: Նա ամենից շատ սիրում էր ժողովրդական երգեր:

Գուլպա գործելիս հազիվ լսելի ձայնով երգում էր.

Բլբուլն ասեց՝ դեն մի գնա, յաղի կա,
Տու ի՞նչ գիտես, որ սրտումս դաղի կա,
Ես մի բըլբուլ, սարի սըմբուլ,
Վարթս քաշած, թուրս դարտակ,
Էոօր-էքուց թաղի կա:

Ղումաշը շահել հասակում նշանված է եղել և շատ է սիրել իր նշանածին, բայց հարսանիքի գիշերը նրան ասել են. «Ղումա՛շ, դու շատ սիրուն ես, առանց այն էլ դու մարդու կգնաս, թող քո հորեղբոր տգեղ աղջկանը տանք քո նշանածինն: Եվ զանգը-րումը» գցում են նրա հորեղբոր աղջկա գլխին, երեսը ծածկում ու ամուսնացնում:

Դրանից հետո Ղումաշը այլևս չի ամուսնանում: Հետագա տարիների սովը, ցավը, գաղթը նրա վրա շատ են ազդում: Նա դարձել էր լուակյաց ու էլ ավելի հպարտ. նա երբեք չէր տրտնջում, ոչ ոքից ոչինչ չէր խնդրում, թեկուզ կարիքի մեջ էր. ընդհա-կառակը, ցույց էր տալիս, թե ապահով է, և միշտ նստած էր լինում իր անկողնում: Նրա վրա շատ էր ազդել իր սիրելի, պաշտած ծննդավայրի՝ Շուշի քաղաքի ավերումն ու կործանումը, իր հայրական օջախի մարումը: Նա չդիմացավ այդ ցավին ու մա-հացավ 1928թ.:

Հեքիաթների գրառման հանգամանքների վերաբերյալ բանահավաքը իր ծա-նոթություն մեջ գրել է. «Ղումաշ Ավագյանի ասած հեքիաթները ես լսել եմ ավելի մատաղ հասակում: Նա ավելի շատ էր սիրում պատմել «Վրեսկե խընձորը», «Պըրանան վարթ, մանիշակ թափվող ախճիգը», «Մաղկած բախանա և մի քանի ուրիշ հեքիաթ-ներ, որոնք ես լսել եմ մի քանի անգամ: Նրա պատմած հեքիաթներից առաջին անգամ դրի եմ առել 1922թ. ձմռանը, Շուշում, առանց մտածելու, որ հետագայում ես ժո-ղովրդական բանահյուսության հավաքող պիտի դառնամ: Փոքր հասակից սիրել եմ հեքիաթները և ձգտել եմ գրի անցկացնել դրանք, որ շմոռանամ: Այնուհետև ապրելով Բաքվում, ամառները եղել եմ Ղարաբաղում և ամեն անգամ այցելել եմ Շուշի քաղաքը, ուր ապրում էր Ղումաշը քաղաքի ներքևի մասում, վերանորոգված տանը: Այսպես, 1922, 1926, 1927 թվականների ընթացքում դրի եմ առել շուրջ տասնհինգ հեքիաթ: Ղումաշ Ավագյանի պատմած հեքիաթները զետեղված են սույն հատորի 1—16 համարների տակ:

2. ՍԻՆԱՆ ԹԱՔԱՎԵՐԸ

(էջ 28)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղումաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1922թ. ձմռանը Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխի-վում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Առաջողի և հեքիաթի գրառման հանգամանք-ների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

3. ՎԼԵՍԿԵ ՂՈԶԸ

(էջ 36)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղումաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1922թ. Հմռանը Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

4. ԳԻՐԱՆԱՆ ՎԱՐԹ, ՄԱՆԻՇՄԿ ԹԱՓՎՈՂ ԱՆՃԻԳՅԸ

(էջ 41)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղումաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1922թ. Հմռանը Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

5. ԿՈԶՆ Ի ՏԸՂԱՆ

(էջ 49)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղումաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1926թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

6. ՄԱՐԹ ՕՏՈՂ ԱՆՃԻԳՅԸ

(էջ 53)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղումաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1927թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

7. ԴԸՌԴՈՏՎԱԾ ԱՌՈՒՏՈՒՐԱԿԱՆԸ

(էջ 59)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղումաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1926թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

8. ԷՐԿՈՒ ԱՌՈՒՏՈՒՐԱԿԱՆ

(էջ 64)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1926թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

9. ԱՂԱԿՍԸ

(էջ 72)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1927թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

10. ԾՈՒԿՆԻՆ ԾԵԾԱՂԸ

(էջ 78)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1927թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

11. ԾԱՂԿԱԾ ԲԱԽՉԱՆ

1 (էջ 83)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1927թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

12. ԽՈՍՈՂ ԾԻՆ

(էջ 100)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1927թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

13. ՀԱՐԱԳԻՒԿԱՐԱՐԵՐԸ

(էջ 106)

Տպագրվում է առաջին անգամ, Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1926թ. Շուշի քաղաքում, Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

14. ԼԱՎՈՐԹՈՒՆԻՆ ՏԸԵՂԸ ՓԻՍՈԹՈՒՆ

(էջ 113)

Տպագրվում է առաջին անգամ, Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1926թ. Շուշի քաղաքում, Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

15. ՊՈՒՃՈՒՐ ՀԱՐՍԸ

(էջ 116)

Տպագրվում է առաջին անգամ, Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1927թ. Շուշի քաղաքում, Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

16. ԻՄԱՍՏՈՒՆՆԻՆ

(էջ 120)

Տպագրվում է առաջին անգամ, Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղուամաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1927թ. Շուշի քաղաքում, Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

17. ՎԼԵՐՍՈՒՆ ԱՎԵՏԻՍԸ

(էջ 122)

Տպագրվում է առաջին անգամ, Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մարգարիտ Գրիգորյանը 1930թ. Շուշի քաղաքում, Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։

Բանահավաք Մ. Գրիգորյանը բանասացի մասին թողել է հետևյալ ծանոթագրությունը. «Ասացող Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը ծնվել է 1876թ. Լեոնային Ղա-

րարադի Շուշի քաղաքում: Փոքր հասակից սկսած նա սիրել է ուսումը: Այդ ժամանակ աղջիկների դպրոց չկար, և ընդունված չէր աղջիկներին կրթության տալը: Այդ էր պատճառը, որ նա ղրկվել է կրթությունից: Հետագայում դրանք աչք է դարձել այնքան, որքան որ պետք էր իր հղբայրներին նամակ գրելու համար: Եղել է շատ դժար, տպավորվող, դիտող, սիրել է գրականություն, ժողովրդական բանահյուսություն: Ունեցել է լավ հիշողություն: Նա հեքիաթներ շատ գիտեր, մանավանդ երկար հեքիաթներ: Շատ հաճախ նրա տունն էին գալիս հարևանները իրենց ընտանիքներով, որպեսզի ձմռան երկար երեկոներին իրենց ժամանակն անցկացնեն, խնդրում էին նրան՝ հեքիաթներ պատմել:

Նա պատմել է Շուշու հեթանոսականությունը: Երբ նա սկսում էր պատմել ճշմարտ, հոտով ինչպես ժողովուրդն էր ասում, բոլորը զմայլված լսում էին, աչքները հառած նրա բարի, ծաղկատար դեմքին: Նա կարողանում էր գրավել լսողների ուշադրությունը՝ խոսքի ուժի միջոցով:

Ասես հմայում էր: Շատ հաճախ նրա պատմած հեքիաթները շփոթվում էին վերջանում նույն երեկոյան և շարունակվում էին մյուս երեկոները: Պատահում էր, որ սկսած հեքիաթը շարունակվում էր երեք երեկո:

...Նա ասելու ժամանակ ոգևորվում էր, երազկոտ հայացքը դարձնում դեպի երկինք ու երբ տեսնում էր, որ ասողներից մի քանիսը ծեղկում են, նա մտաբերում էր «Երբ լալիս աստիճանը հեքիաթը և պատմում:

Պատահում էր նաև, որ նա, տարված իր ծննդավայրի գեղեցկություններով, նայելով մեկը-մյուսի թիկունքից բարձրացող կապույտ սարերին, հիշում էր Երմեզը մարերը՝ հեքիաթը և պատմում:

Ամեն մի հեքիաթ այսպես նա պատմել է՝ կապելով հարազատ ու գեղեցիկ ընտելության հետ:

Փերուզան ամուսնացած էր: Ամուսինը որմնադիր էր, մահացել է 1909թ.՝ Փերուզայի խնամքին թողնելով հինգ հոգուց բաղկացած ընտանիքը: 1917թ. մինչև 1925թ. Փերուզան աշխատել է որպես հավաքարար: Հետագայում բնակություն է հաստատում Բաքվում և ապահով ապրում զավակների խնամքի տակ:

Փերուզան վախճանվել է 1940թ.: Փերուզա Տեր-Հովհաննիսյանը ասել է նաև հանելուկներ, շուտասելուկներ, առածներ և այլն: Եվրոպական Ավետիսյան հեքիաթի վերջում ասացողը լիբիական զեղում է կատարում Շուշի քաղաքի մասին: Այդ հատվածը զետեղում ենք ստորև.

«Դե ըսօր էլ էն զաշանգյ, էն աշխարքիս մեշին մին դանն Շուշի-ղըլին էրիլին քըսան տարին ա, էն արմանք-ղարմանք շըհարին, էն լիգլը ծըփծըփը շըհարին, էն մընծ-մընծ հինգլըվեց ըտըժանի տըներին, վարթ նան մըխաղավ լիքլը՝ բախճոցը, վընը ըտրանց վընտը աշխարքըս օնըմ ար, վընը Քյիրսն սարան զով քամեն ար կյամ, էն լիգլը մազազիներին, էն լիգլը պըգվըլներին, էն ափաթ տարած ըշուլներին, տիպարաններին էրիլին քըսան տարին ա, ա բալեքյ... Ախեր տընսած բիդիքլ վընը գլիդաք, թա հինչ շըհարն ան իլալ Շուշի-Ղալան, մին Պարիժ, մին Ղոնդոն, էն շաբ-շամբա կալած Ղոնդոնը հինչ ա ընդրա քըշտին, մին ճաքված-տըրաքված, մին զըր-ղըներավը եր տընոնըմ, լափու տամ, էն պալատ տըներավը, էն լեն քյունցավը, էն մարմար ժամերավը, էն ուրան գլիդեական, խելունք, սընտը նան ծընոցը պընց լավ, ուրոհ հըսնող, դարդ գլիդող ժողովուրթավը, վընը համ ծընոցներին ա վընսկն իլալ, համ կըլխընին, ըսօր մընացալ ա տընղը տըներտակ, մին յաբանի լենջ... էն վընը սաղ Ղարաբաղին պահալ ա, էս սարին կըլխին նըստած, թաքուհու նման, նախշուն, դունյա գյոզալի ա: Ա՛ բալեքյ, դե ըսօր իմ սընտըս տխուր ա,

ծրեղ խընձոր չըմ տամ, թաթ լհա տուք օրախ ինիք, ըշտեղ ինիք, սաղ ինիք, ամմա մոռանաք վընչ ծրեր տակոին, ծրեր պապական օջաղը, ծրեր թաթավերական լուզուն, ծրեր էն դաշանգ, էն մարալ-շնյրան, էն հոլրու-փարին, էն գունյա գյոզալի Շուշի-Ղալան, էն վընսկավ, պըռլյանգավ, կանանչ-կլարմոնդ զառվարաղ, ալա-փըռանգլի շորերավ, շուկ-ըտլասըմ կորած Շուշի-Ղալան վըրեր էն սարին կըլխին, էն պըրեցուր քընոծին կըլխին թաթուհի ար, մըհենգլ էլ ընգած, մընոած ա, տընղը գուզ ա, մինակ կյարունքը վըրեր կյամ ա, կլըրեզմաննին կըննըցնըմ ա, լըցնըմ ծաղկավ...

18. ԱԼԱՄ ԹԱՔԱՎԵՐԸ

(էջ 131)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

19. ԱՐՄԵՆԸ ՆԱՆ ԶԱՐՄԵՆԸ

(էջ 142)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1933թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

20. ԹԸՆՎԱՎԵՐ ԾԻՆ

(էջ 149)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1938թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

21. ԾՈՒՎԻՆ ԾԱՌԸ

(էջ 157)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1933թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

22. ԴԱՐՎԻՇԸ

(էջ 163)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

23. ՏԱՍՆԷՐԿՈՒ ՅԸՂՈՆԵԳՅԸ

(էջ 170)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

24. ԴԱՐՎԻՇ ԹԱՔԱՎԵՐԸ

(էջ 179)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

25. ԿՅԵՈԹՆՈՒԿ ԱՆՃԻԳՅԸ

(էջ 188)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1938թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

26. ԳԸՄԳԸՄ ՍԱՐԵՐԸ

(էջ 198)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական ար-

խիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի Պ 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

27. ԿԸԼՈՒԵԸ ՆԱՆ ՍԸԵՐՅԸ

(էջ 212)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի Պ 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

28. ՕՎԶԻ ՓԻՐՈՒՄԸ

(էջ 218)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1933թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի Պ 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

29. ԽՈՍԿԻՆ ՕԺԸ

(էջ 223)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1938թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի Պ 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

30. ԿՕԻՐԻՆ ԱՆՈՒՄԸ

(էջ 225)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1933թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի Պ 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

31. ԾՈՒԿՆԻՆ ԿԸԼՈՒԵԸ

(էջ 228)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1933թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական ար-

« խիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

32. ԻՐԵՔ ԿԸԼՈՒՆ

(էջ 232)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

33. ՂԱՐԱՐԱՂԵՆ ԱՐԱՂԸ

(էջ 236)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1938թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

34. ԼՈՒՆ ՆԱՆ ՄԸՆԵՄԱԿԸ

(էջ 241)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

35. ԿՅՈՂ ՔԱՔԱՎԵՐԸ

(էջ 244)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1938թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

36. ԿԸՆՁՄԸՆՁՈՒԿԸ

(էջ 247)

Տպագրվում է առաջին անգամ, Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշու շրջանի Քարին տակ գյուղի բնակիչ Արշակ Պետրոսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. ամռանը Շուշի քաղաքում, Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։

Բանահավաքը ասացողի մասին թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Ասացող Արշակ Պետրոսյանը ծնվել է Շուշու շրջանի Քարին տակ գյուղում, 1898 թ. գյուղացու ընտանիքում, Շուշի 25 տարի աշխատել է Քարին տակ գյուղի մետաքսագործական ֆաբրիկայում, Ալժմ թոշակառու է։

Քարին տակ գյուղը գտնվում է Շուշի քաղաքի ստորոտում, Շուշի քաղաքի «Քերծին կլիթա կոչված բարձրությունը պատանման և ուղղաձիգ իշնում է մինչև ստորոտը. այդտեղ է տանում Քերծի գլխից սկսվող մի ժուռումուռ արահետ. ներքևում լսվում է դետի վշշոցը, աքլորների կանչը, մարդկանց բարձր «հն-հն»-ները, Քարին տակ գյուղի մյուս կողմից բարձրանում է իր կանաչ լանջերով Քիրսը՝ Ղարաբաղի ամենաբարձր լեռնային գագաթը Մոավ սարից հետո, որը միշտ ձյունածածկ է, խոր ձորի հովտում է ընկած Քարին տակ գյուղը, հենց իր անունն էլ այդանդից է ստացել, Գյուղն ունի բաղամթիվ երկհարկանի, կարմիր ներկած թիթեղյա տանիքներով տներ, Տները թաղված են թթենու և այլ պտղատու այգիների ու բանջարանոցների մեջ, Գյուղի միջով անցնում է Կարկառ գետի վերին ճյուղը, Արշակ Պետրոսյանին ճանաչում եմ 1956 թվից, նա շատ հեքիաթներ է պատմել, որոնցից մի քանիսը մտնում են այս հատորի մեջ»։

37. ԶԸԿԱՄ ՀԸՐԵՎԱՆԸ

(էջ 251)

Տպագրվում է առաջին անգամ, Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշու շրջանի Քարին տակ գյուղի բնակիչ Արշակ Պետրոսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. ամռանը Շուշի քաղաքում, Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։

Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 36 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

38. ԳՅԱԼԱԳՅԱԶՆԵՆ

(էջ 257)

Տպագրվում է առաջին անգամ, Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշու շրջանի Քարին տակ գյուղի բնակիչ Արշակ Պետրոսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. ամռանը Շուշի քաղաքում, Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի № 36 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ։

39. ԲԱԴԱՐԱՔՅԸ

(էջ 262)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշու շրջանի Քարին տակ գյուղի բնակիչ Արշակ Պետրոսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. ամռանը Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի Մ 36 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ:

40. ԿՑՈՒՔՑՈՒՆ ԵԱՎԹԱԼԸ

(էջ 265)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշու շրջանի Քարին տակ գյուղի բնակիչ Արշակ Պետրոսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. ամռանը Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի Մ 36 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ:

41. ԱՐՁԻՆ ՏԸՂԱՆ

(էջ 267)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Թամարա Շահրամանյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1956 թ. օգոստոսին, Շուշիքենդ գյուղում:

Բանահավաքը ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկություն չի թողել: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

42. ՄԱԴԱՐ ՏԸՂԵՆ ԲԱԽՏԸ

(էջ 276)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային (Ավագ Պողոսյան), գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1958 թ. հուլիս ամսին, Շուշիքենդ գյուղում: Ասացողի մասին բանահավաքը թողել է հետևյալ ժանոթությունը. «Ավագ դային կոլտնտեսական է. շնայած ծեր հասակին (75 տարեկան), լավ աշխատող է:

Ավագ դային երկար հասակով, նիհար մարդ է, սիրում է զրուցել, ղրույցը համեմտում է «մասնիկներով ու պղնձըններով»: Նրա որդիները Բաքվում բանվորներ են, Դրանցից մեկի երեխաները Ավագ դայու, նրա կնոջ՝ Նախշունի մոտ էին ապրում: Վերջին տարում կինը՝ Նախշունը մեռավ և Ավագ դային մնաց մենակ: Շուշիքենդ գյուղն ունի գեղեցիկ դիրք, շրջապատված է ոչ բարձր լեռներով: Ունի մեծ քանակությամբ թթենու այգիներ և բանջարանոցներ, տեղի կոլտնտեսությունը հարուստ է:

Գյուղը աղբյուրներով առատ է, կլիման մեղմ է ու հով: Շուշիքենդ գյուղը

մեծ դուռ է, ունի պատմական հետաքրքիր անցյալ: Գյուղում ալժմ կան տասնամյա դպրոց, ակումբ, նոր կառուցված փոստ-հեռագրատուն, գրադարան՝ պրոֆեսոր Արսեն Տերտերյանի անվամբ և այլ հիմնարկություններ:

Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

43. ՔՅԱՍԻՐ ՏԸՂԱՆ

(էշ 284)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթիաթն ասել է լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1958 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Ասացողի մասին տեղեկությունները տե՛ս № 42 հեթիաթի ծանոթագրության մեջ: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

44. ԱՐԱԶԸ

(էշ 289)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթիաթն ասել է լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1958 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Ասացողի մասին տեղեկությունները տե՛ս № 42 հեթիաթի ծանոթագրության մեջ: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

45. ՄԱՐԴ ՆԱՆ ՆԱՄԱՐԴ ԱԽՊԵՐՔՅԸ

(էշ 293)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթիաթն ասել է լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1958 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Ասացողի մասին տեղեկությունները տե՛ս № 42 հեթիաթի ծանոթագրության մեջ: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

46. ԸՐԱԾԸՏ ԱՌԱՋԸՏ ԿՅԱ

(էշ 296)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթիաթն ասել է լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Ասացողի մասին տեղեկությունները տե՛ս № 42 հեթիաթի ծանոթագրության մեջ:

Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

47. ՇԱԳՑԻՐԳ ՄՈՒԽԱՆԸ

(էջ 299)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1958 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Ասացողի մասին տեղեկությունները տե՛ս № 42 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

48. ՔՈՍԱԿ ԱԽՊԵՐԸ

(էջ 304)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1958 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Ասացողի մասին տեղեկությունները տե՛ս № 42 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

49. ՏՎԸՐԱԾԵՆ ՏՂԱՆ

(էջ 306)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Խանաբադ գյուղի բնակիչ Մովսես Խաչատրյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1947 թ. օգոստոսին, Շուշի քաղաքի հանգստյան տանը: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

50. ԱԽՃԻԳՑ ԹԱՔԱՎԵՐԸ

(էջ 316)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Ստեփանակերտի շրջանի Խանաբադ գյուղի բնակիչ Խաչատուր Մատուրյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1948 թ. փետրվարին Ստեփանակերտում: Ասացողի մասին բանահավաքը հայտնում է միայն, որ տարիքով երիտասարդ է: Այլ տեղեկություններ չի հաղորդում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

51. ՄԻՆ ԿԵԳԱՆ ՄԻՆ ՏՂԱ ՑԱ ԻՆՈՒՄ

(էջ 320)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Տըռնավարդ գյուղի (այժմ Կարմիր գյուղ) բնակիչ Լուսավարդ Աղաջանյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1947 թ., Տըռնավարդ գյուղում:

Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Տրոնավարգ (Կարմիր) գյուղը գտնվում է մի րարձր սարի լանջին: Հին գյուղ է, ունեցել է պատմական անցյալ»:

Տները կառուցված են քաղաքի ձևով. երկհարկ, քարաշեն, թիթեղածածկ և պատշգամբներով: Գյուղը շրջապատված է թթենու այգիներով ու բանջարանոցներով:

Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

52. ՔՅԻՆԱՑՈՂԸ ԵՏ ԶԻ ԵԿՈՂ ՍԱՐԸ

(էջ 324)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ղուլրուլաղ գյուղի բնակչուհի, ուսուցչուհի Աստղիկ Գրիգորյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1948 թ. ձմռանը, Բաքու քաղաքում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

53. ՄՈՒԿԵԸ ՓՈՆՈՂԻՆ ՏԸՂԱՆ

(էջ 330)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Քյաթուկ գյուղի բնակչուհի Նուբար Նանեն, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1946 թ. օգոստոսին Քյաթուկ գյուղում:

Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը «Նուբար Նանեն ժեր կին էր, գիտեր շատ հեթիաթներ»:

Քյաթուկ գյուղը ունի հարուստ բանջարանոցներ, հայտնի է հատկապես Քյաթուկ գյուղի պղպեղը և այլն»:

Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

54. ԷՇԻՆ ԱՆԳՈՒՃԻՆ ՎԸԵՍԿԵՆ

(էջ 337)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Քյաթուկ գյուղի բնակիչ Նուբար Նանեն, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1946 թ. օգոստոսին Քյաթուկ գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

55. ՍՈՒՂՈՒՄՈՒՆ ԻՄԱՍՏՈՒՆԸ

(էջ 340)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Քյաթուկ գյուղի բնակիչ Նուբար Նանեն, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1946 թ. օգոստոսին Քյաթուկ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

56. ՀՈՒ ՎԵՐ ՄԻՆ ՊԵՆԻ ՀԵՏԱՆ ԸՆԳՆԻ ԿԸՀԱՍՆԻ

(էջ 343)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Քյաթուկ գյուղի բնակիչ Նուբար Նանեն, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1946 թ. օգոստոսին Քյաթուկ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

57. ՄԱԽՈՐԿԵՆ ԳԱՇԻԳՑԸ

(էջ 347)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Սարուշեն գյուղի բնակիչ, ուսուցչուհի Եվգենյա Պետրոսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1951 թ. օգոստոսին, Սարուշեն գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ժանոթությունը. «Սարուշեն գյուղը գտնվում է մի բարձրագիր լեռնալանջի, տներն իրար թիկունքի բարձրանում են սարնիվեր և մեկի բակը մյուսի կտուրն է, հեռվից թվում է, թե ծիծեռնակի մի մեծ բուն է լեռան լանջին կը պաժ»:

Սարուշեն գյուղն ունի պատմական անցյալ:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

58. ՂՈՒԳՏԱՍԸ ՆԱՆ ՍՈՒԳՑԱՍԸ

(էջ 352)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարգակերտի շրջանի Մոխրաթաղ գյուղի բնակիչ Մայկո Բաղդասարյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930 թ. հոկտեմբերին Բաքու քաղաքում:

Բանահավաքը թողել է հետևյալ ժանոթությունը. «Մայկո Բաղդասարյանը ծնվել է 1899 թ. Մոխրաթաղ գյուղում: Երիտասարդ հասակում ամուսնացել է Շուշեցու հետ, բնակություն է հաստատել Բաքվում»:

Ընտանիքը բազմամարդ էր ու տնային աշխատանքը շատ, դրա համար էլ ոչ մի տեղ չի աշխատել: Մյուս կողմից էլ անգրագետ լինելն է խանգարել:

Նա պատմում էր, որ չքավոր գյուղացու աղջիկ է եղել, դրա համար էլ անու-
սում է մնացել:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս
Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

59. ԲԱԽՏԱՎԵՐ ԶՈՐԱՆԸ

(էջ 359)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է լեռնային Ղարաբաղի Մարդակերտի
չրջանի Մոխրաթաղ գյուղի բնակիչ Մայկո Բաղդասարյանը, գրի է առել Մ. Գրի-
գորյանը 1930 թ. Բաքվում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյու-
սական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

60. ԴԵՎԸ

(էջ 365)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է լեռնային Ղարաբաղի Մոխ-
րաթաղ գյուղի բնակիչ Մայկո Բաղդասարյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930 թ.
Բաքվում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում
(տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

61. ԱՌՈՒԾԵՆ ՏՂԱՆ

(էջ 368)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է լեռնային Ղարաբաղի Մար-
դակերտի չրջանի Ներքին Հոռաթաղ գյուղի բնակիչ Սիրանուշ Սարգսյանը, գրի է
առել Մ. Գրիգորյանը 1958 թ. օգոստոսին, Ներքին Հոռաթաղ գյուղում: Հեքիաթի
գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգոր-
յանի ֆոնդ):

62. ՓԻՍ ԴԱՅԻՆ

(էջ 383)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է լեռնային Ղարաբաղի Մար-
դակերտի չրջանի Ներքին Հոռաթաղ գյուղի բնակիչ Սիրանուշ Սարգսյանը, գրի է
առել Մ. Գրիգորյանը 1958 թ. օգոստոսին Ներքին Հոռաթաղ գյուղում: Հեքիաթի
գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի
ֆոնդ):

63. ԹԸԵՎԱՎԵՐ ԿԸՆԵԳՅԸ

(էջ 386)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Չափար գյուղի բնակիչ Գյուլի Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին, Չափար գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Գյուլի Ավագյանը բարձրահասակ ու գեղեցիկ դեմքով կին է, հազնվում է գյուղական տարազով: Քաղցրախոս է, խոսքով գերում է ունկնդիրներին և ստիպում լսել իրեն: Աշխատում է կոլտնտեսության մեջ»:

Չափար գյուղը գտնվում է Մարդակերտի լեռնոտ վայրում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

64. ՂԸՆԵԳՅԻՆ

(էջ 392)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Չափար գյուղի բնակիչ Գյուլի Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին, Չափար գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

65. ԿԱԽԱՐԹԸ

(էջ 398)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Չափար գյուղի բնակիչ Գյուլի Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին, Չափար գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

66. ԱՇԿԸ ԾԱԿ ՄԱՐԹԸ

(էջ 401)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Մարդակերտ գյուղի բնակիչ Խաչատուր Կարապետյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. ամառը, Մարդակերտ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

67. ՀԱԹԵՐՔԻՆ ՀԻԼԻՆ

(էջ 408)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Հաթերք գյուղի բնակիչ Շամիր Ղազարյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. ամառը, Շուշի քաղաքի հանգստյան տանը: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

68. ՀԱԹԵՐՔԻՆ ԻՐԵՔ ԴԵՐԸ

(էջ 411)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Հաթերք գյուղի բնակիչ Շամիր Ղաղարյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. ամառը, Շուշի քաղաքի Հանգստյան տանը: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

69. ԱԺԴԱՀԱԿԸ

(էջ 413)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Չանախչի (Ավետարանոց) գյուղի բնակիչ Մարիամ Զաքարյանը (Մինա բաջին), գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1928 թ. հուլիսին, Չանախչի գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Մինա բաջին (Մարիամը) 62 տարեկան է, առույգ ու աշխույժ: Մինա բաջին ոչ ոք չունենալով չրջագայում էր գյուղից գյուղ, կամ բնակվում էր Շուշի քաղաքում: Չանախչի (Ավետարանոց) գյուղը հին գյուղ է, ջենքերը իրենց վրա կրում են հնության հետքեր:»

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

70. ՀԱՐՈՒՍՏԸ ՄԸՆ ԷՆ ՔՅԱՍԻՐԸ

(էջ 426)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Չանախչի գյուղի բնակիչ Մարիամ Զաքարյանը (Մինա բաջին), գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1928 թ. հուլիսին, Չանախչի (Ավետարանոց) գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

71. ՔՈՒՐԸ ՆԱՆ ԱԽՊԵՐԸ

(էջ 430)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Չանախչի գյուղի բնակիչ Մարիամ Զաքարյանը (Մինա բաջին), գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1928 թ. հուլիսին, Չանախչի գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

72. ԴԱՆԳՆԱ ԿՆԵԳՑԸ

(էջ 433)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Չանախչի (Ավետարանոց) գյուղի բնակիչ Մարիամ Զաքարյանը (Մինա բաջին), գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1928 թ. հուլիսին, Չանախչի (Ավետարանոց) գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

73. ՊԱՐՄԵՂԸ ՆԱՆ ԱՐՄԵՆԸ

(էջ 435)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է լեռնային Ղարաբաղի Մարտունոս շրջանի Թաղավարթ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարթ գյուղում:

Ըստ բանահավաքի հաղորդման, ասացող Ա. Աթայանը երիտասարդ ուսուցիչ է:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

74. ԼԱՎ ՏԸՆԴԵԳՅՈՒՆԸ

(էջ 444)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է լեռնային Ղարաբաղի Մարտունոս շրջանի Թաղավարթ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարթ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

75. ՊԱՐԻ ԿՆԵԳՏԸ

(էջ 446)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է լեռնային Ղարաբաղի Մարտունոս շրջանի Թաղավարթ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարթ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

76. ԴԵՐ ՏԸՆՌԱՄ ՄԱՐԹԸ

(էջ 450)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է լեռնային Ղարաբաղի Մարտունոս շրջանի Թաղավարթ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարթ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

77. ՂՈՆԱՂԸ

(էջ 453)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է լեռնային Ղարաբաղի Մարտունոս շրջանի Թաղավարթ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարթ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

78. ՃԸԿԸՏԱԿՅԻՐԸ

(էջ 455)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Թաղավարժ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարժ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

79. ՔԱՉԱԼ ԺՈՏԸ

(էջ 458)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Թաղավարժ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարժ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

80. ԷՐԿՈՒ ԱԽՊԵՐ

(էջ 462)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Թաղավարժ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարժ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

81. ԹԱՉԱՒ ՓԸՍԱԾ ԽԸԽՈՐՑԸ ԴԵՏԵ

(էջ 467)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Թաղավարժ գյուղի բնակիչ Արտաշես Աթայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Թաղավարժ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

82. ԻՐԵՔ ՀԸՐՍԱՆԵ ՔՅ

(էջ 469)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Շեխեր գյուղի բնակիչ Եղսան բաջին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1937 թ. օգոստոսին, Շեխեր գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Եղսան բաջին 60 տարեկան կուտնտեսուհի է: Ամուսինը եղել է չքավոր գյուղացի, ապրում է միահարկ, հին տանը: Եղսան բաջին հագնում է լայն բաղմավոր հագուստ, գլխին կապում է թաշկինակ: Բնավորությամբ մեղմ և բարի կին է: Անգրագետ է: Շեխեր գյուղը բաղկացած է երկու մասից, մի մասը Լեոնալանջի թեքվածքի

վրա է, մյուս մասը ավելի հարթ տարածության վրա: Տները դեռևս հին, պապենական ձևի են, շատերը միահարկ, կան նոր կառուցումներ ևս:

Գյուղն ունի վարար ու շինչ աղբյուրներ: Գյուղից ներքև՝ բավական հեռու գտնվում են թթենու այգիները, բանջարանոցները, բայց ամենից առատը ցորենի արտերն են:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

83. ԹԱՔԱՎԵՐԻՆ ՊՈՒՃՈՒՐ ՏԸՂԱՆ

(էշ 478)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Շեխեր գյուղի բնակիչ Եղսան բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1937 թ. օգոստոսին, Շեխեր գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

84. ԹԱՔԱՎԵՐԻՆ ՊՈՒՃՈՒՐ ՓԸՆՍԱՆ

(էշ 482)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Շեխեր գյուղի բնակիչ Եղսան բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1937 թ. օգոստոսին, Շեխեր գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

85. ՃԸԿԸՏԱԿՑԻՐԸ ՍՈՏ Ա

(էշ 484)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Շեխեր գյուղի բնակիչ Եղսան բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1937 թ. օգոստոսին, Շեխեր գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

86. ՔԱՌԵՐԵՆ ԲԱԽՏԸ

(էշ 486)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Շեխեր գյուղի բնակիչ Եղսան բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1937 թ. օգոստոսին, Շեխեր գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

87. ԶՈՐԱՆՆՆ ՍԵՐԸ

(էջ 489)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզնեք գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ժանոթությունը. «Մարգարիտ բաշին ծնվել է 1891 թ.: Նա շահել հասակում ղըրկվելով ամուսնուց, որը ղոհ էր գնացել 1918—1920 թթ. կռիվներում, ձեռքի աշխատանքով պահում էր իր որբերին: Սրա-նրա համար հաց էր թխում, թել էր մանում, գորգ, կարպետ, գուլպա գործում: Ներքին Սզնեք գյուղը գտնվում է մի բարձրագիր սարտճարթի վրա: Տները պարսպապատ են, լայն, կամարածե դարբասներ ունեն: Գյուղի բնակչությունը զբաղվում է բանջարաբուծությամբ, մանավանդ՝ լոռու: Տղամարդկանց մեծ մասը դերձակներ են, կան և ոսկերիչներ: Զբաղվում են նաև առևտրով»:

Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե'ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

88. ԶԵՏՐԱՆԸ

(էջ 492)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե'ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

89. ԱՐԶԸ ՆԱՆ ԱՆՃԻԳՑԸ

(էջ 495)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզնեք գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե'ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

90. ՊԵՐՎՈՒՑ ԼԱՎ ԱՊՐԵԼԸ

(էջ 498)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզնեք գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե'ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

91. ԷՐԿՈՒ ԳՈՐ 8ՈՐԵՆ

(էջ 502)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզնեք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

92. ՀԱՎԸ

(էջ 504)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզնեք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

93. ԹԸՌԶԿԱՆ ՀԱՐՍԸ

(էջ 505)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Սխտորաշեն գյուղի բնակիչ Հեղինե Բաղդասարյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1949 թ. օգոստոսին, Սխտորաշեն գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Հեղինե Բաղդասարյանը 64 տարեկան կոլտնտեսուհի է: Նա քաղցրախոս ու զրուցասեր կին է: Հագնում է լայն, գյուղական ձևի «գեյրա» գլխին կապում է թաշկինակ: Դեմքը նիհար է, կեռ քթով: Սխտորաշեն գյուղը մեծ գյուղ է, ունի ցորենի արտեր, գյուղացիներն զբաղվում են անասնապահությամբ: Տները երկհարկանի են, երկար ու լայն ներքնի հարկը շտեմարանն է, բակում՝ անասունների գոմը: Տները շրջապատված են քարուկրի պատերով կամ ցանկապատով:»

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

94. ԹԱՔԱՎԵՐ ԾՈՒԿՆԸ

(էջ 512)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Սխտորաշեն գյուղի բնակիչ Հեղինե Բաղդասարյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1949 թ. օգոստոսին, Սխտորաշեն գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

95. ՓԻՍ ԳՆԵԳՑԸ

(էջ 515)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Սխտորաշեն գյուղի բնակիչ Հեղինե Բաղդասարյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1949 թ. օգոստոսին, Սխտորաշեն գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

96. ԱՂՎԵՍԸ ՆԱՆ ՓԱՆԴՑԸ

(էջ 519)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Սխտորաշեն գյուղի բնակիչ Հեղինե Բաղդասարյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1949 թ. օգոստոսին, Սխտորաշեն գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

97. ՍԱՌԱՆ ԿՑԱՄ Ս՝...

(էջ 521)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Քերթ գյուղի բնակիչ Սարգիս Թավաքալյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1948 թ. օգոստոսին, Շուշի քաղաքի հանգստյան տանը: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

98. ՄԱՐԹԻՆ ՏԸԵՂԸ ՈՒՐԱՆ ՀՈՔՅԻՆ ՏՎՈՂ ԿՆԵԳՑԸ

(էջ 528)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Հարավ գյուղի բնակիչ Աղիդեհի Հակոբյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1951 թ. հունվարին, Բաքու քաղաքում: Բանահավաքը հայտնում է, որ ասացողը երիտասարդ ուսուցիչ է:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

99. ՓԻՍ ՄԱՐԸ

(էջ 531)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Հերհեր գյուղի բնակիչ Մանիշակ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Հերհեր գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Մանիշակ բաշին ծեր կին է, հաճում է հայալավարի շոր, այսինքն երեք փեշից

բաղկացած, գլխին դնում է արծաթե դրամներից շինած «պալի», գլուխը կապում է դարձյալ «հայավարի» կոչված ձևով: Հերհեր գյուղի եկեղեցու մոտ կա հինավուրց մի ծառ, որի բնի մեջ կա մի մեծ փշակ, այդտեղ կարելի է տեղավորել սեղան, աթոռներ, Հին ժամանակ այդտեղ մոմեր էին վառում, որպես սրբատեղի: Հերհեր գյուղն այժմ հայտնի է իր հարուստ այգիներով ու բանջարանոցներով, խոշոր կուտնտեսությամբ:

Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

100. ԱՍԾԱՏՈՒՐԸ ՆԱՆ ՎԱՐԹԻՆ

(էջ 535)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Հեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Հերհեր գյուղի բնակիչ Մանիչակ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Հերհեր գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

101. ԿՈՐԱԾ ԵԶՆԸ

(էջ 540)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Հեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Հերհեր գյուղի բնակիչ Մանիչակ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Հերհեր գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

192. ԹԱՔԱՎԵՐԻՆ ԱԽՃԻԳՑԸ

(էջ 544)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Հեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Հերհեր գյուղի բնակիչ Մանիչակ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Հերհեր գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

103. ԱՅԱՆ ԾԸԾԸՂԵՍ Ա

(էջ 548)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Հեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Քերթ գյուղի բնակիչ Ղուլյան Գարեգինը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1948 թ. օգոստոսին, Շուշի քաղաքի հանգստյան տանը: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

104. ԱՐՁԸ

(էջ 551)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Քերթ գյուղի բնակիչ Դուլյան Գարեգինը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1948 թ. օգոստոսին, Շուշի քաղաքի հանգստյան տանը: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

105. ՀՈՆՁ ԸՆՈՒՂՆԻՆ

(էջ 554)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Քերթ գյուղի բնակիչ Դուլյան Գարեգինը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1948 թ. օգոստոսին, Շուշի քաղաքի հանգստյան տանը: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

106. ԵՐԳՑԻՆ ՔԱՆՆ ՎԵՐ ԸՆԳԱՄ ԽԱՆՁԱԼԸ

(էջ 554)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Գիշի գյուղի բնակիչ Վոլոգյա Անտոնյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1956 թ. հուլիսին, Գիշի գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Գիշի գյուղը գտնվում է մի լեռնալանջի վրա, որի հողային շերտը հեղեղների, քամիների պատճառով հետզհետե իջնում է, բացում ծառերի արմատները»:

Գյուղի տները կառուցված են քաղաքի տների պես: Գիշին հարուստ գյուղ է, ունի առատ խաղողի և թթենու այգիներ: Խաղողը առաջնակարգ տեղ է գրավում, հայտնի է «Գիշի» անվամբ գինի: Գյուղի աղբյուրներից նշանավոր է Ոսկեխաչ աղբյուրը:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

107. ՕԽԾԸ

(էջ 559)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Գիշի գյուղի բնակիչ Վոլոգյա Անտոնյանը 1956 թ. հուլիսին, Գիշի գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

108. ԹԱՔԱՎԵՐԻՆ ԱԽՃԻԳՑԸ ՆԱՆ ՈՒՐԱՆՑ ՆՈՔՑԱՐԸ

(էջ 562)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Հադրութի շրջանի Վանք գյուղի բնակիչ Արծվիկ Ավետիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1952 թ. ամռանը, Վանք գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Վանք

գյուղը գտնվում է Հազրութից ոչ հեռու մի բարձրության վրա: Ունի շատ գեղեցիկ գիրք: Գյուղի հետ կապված են մի շարք ավանդություններ:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Մ

1. ԳՅԱՆՔԻՆ ՕՐԵՐԸ

(էշ 565)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Ղումաշ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1927 թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրի Ֆ 1 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

2. ԽԼԵՋՆԸ

(էշ 566)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթը ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ղշլաղ գյուղի բնակիչ Բեգլար Բաբայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

3. ԹԱՔԱՎԵՐԸ ՆԱՆ ԽԵԼՈՒՆՔ ԱՆ ԺԻԳՅԸ

(էշ 568)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1938 թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրի Ֆ 17 հեքիաթի ծանոթագրության մեջ:

4. Ս Ե Ր Ը

(էշ 572)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930 թ. Շուշի քաղաքում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

սական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 17 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ։

5. ԾԸԼԼԱԼԻՍ ԱՍԹԵՆՐԸ

(էջ 575)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1930 թ. Շուշի քաղաքում։ Ասացողի և հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։

Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 17 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ։

6. ՊԸՐԿԸ ՓՈԽԱՆ ԿԸՆԵՅԸ

(էջ 576)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։

Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 17 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ։

7. ԶԱՆԱՎԱՐԸ

(էջ 578)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։

Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 17 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ։

8. Օ Ժ Ա Վ Ը

(էջ 579)

Տպագրվում է առաջին անգամ։ Հեքիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. Շուշի քաղաքում։ Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ)։

Ասացողի և հեթաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 17 հեթաթի ծանոթագրության մեջ:

9. ԸՌՈՒՍԵՆ ՏԸՂԱՆ

(էջ 580)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքի բնակիչ Փիրուզա Տեր-Հովհաննիսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1933 թ. Շուշի քաղաքում: Հեթաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

Ասացողի և հեթաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 17 հեթաթի ծանոթագրության մեջ:

10. ԽԵԼՔԻ ՑԸՄ ԵԿԱՂ

(էջ 584)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթաթն ասել է Շուշու շրջանի Սըզնախ գյուղի բնակիչ Ավագ Հակոբյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը Սղնախ գյուղում, 1948 թ. ամռանը:

Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Սղնախ գյուղը գտնվում է Քիրսի լանջին, Քարին տակ գյուղից ոչ հեռու: Ունի գեղեցիկ տեսք, առողջարար օդ: Տները մեծ մասամբ երկհարկ են և կարմիր ներկված թիթեղյա տանիքներով: Գլխավոր զբաղմունքը հողագործությունն ու անասնապահությունն է»:

Հեթաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

11. ՍԸԵՐՏԸ ՔԱՐ ՄՐԱՔՈՒՐԸ

(էջ 588)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Հեթաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

Ասացողի և հեթաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 42 հեթաթի ծանոթագրության մեջ:

12. ՄՈՐԸ ԿՈՌԸ

(էջ 590)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրի-

գորյանը 1957 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 42 ժանոթագրության մեջ:

13. ԱՌԱՆՑ ՀՈՐԸ ԵԱՆ ՄՈՐԸ ՊԱԶԱԾ ԱԽԺԳՅԸ

(էջ 593)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 42 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ:

14. ՄԱՐՋԸ

(էջ 596)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 42 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ:

15. ԿՑՈՒՆԻՆ ՄՈՐԹԵՆ

(էջ 598)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Ավագ դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1957 թ. հուլիսին, Շուշիքենդ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

Ասացողի և հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին տեղեկությունները տե՛ս սույն հատորի հիմնական բնագրերի № 42 հեքիաթի ժանոթագրության մեջ:

16. ԱՐԱՋԸ

(էջ 600)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Թամարա Շահրամանյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1956 թ. օգոստոսին, Շուշիքենդ գյուղում:

Ասացողի և Հեքիաթի գրառման հանգամանքների մասին բանահավաքը տեղեկություններ չի թողել: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

17. ԴԵՐՎԻՇԸ ԳՅԻԴԿԱՆ ՁԱՐ, ԱՄՄԱ ԿԼՈՒԸ ԵԿԱԾ ԱՐ

(էջ 602)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Շուշիքենդ գյուղի բնակիչ Քամարա Մելքոնյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1953 թ. օգոստոսին, Շուշիքենդ գյուղում:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ): Բանահավաքը ասացողի մասին հայտնել է, որ ընա ուսուցչուհի է Շուշիքենդ գյուղի դպրոցում, տարիքով՝ երիտասարդ է: Այս հեքիաթը կիսով լավ գրույց-ավանդություն է՝ հյուսված Ղարաբաղի նշանավոր Մելիք-Շահ-նաղարի մասին:

18. ՎԸԵՍԿԵ ՋԱՄԸ

(էջ 605)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Սարուշեն գյուղի բնակիչ, ուսուցչուհի Ծվգենյա Պետրոսյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1951 թ. ամռանը, Սարուշեն գյուղում:

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

19. ՋԱՔՑԻ ԱՊԵՐԸ

(էջ 609)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեքիաթն ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ասկերան գյուղի բնակիչ Միքայել Բալայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1940 թ. հունիսին, Ասկերան գյուղում: Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Ասկերան գյուղը գտնվում է համանուն բերդի մոտ, որը Լեռնային Ղարաբաղի դարպասն է, նրա լայն ու ամուր պարիսպի շարունակություն մեջ: Այդ բերդն ու պարիսպը հին կառուցվածք են՝ թշնամիներից պաշտպանվելու համար: Ասկերան գյուղն ունի առատ այգիներ, գտնվում է Ստեփանակերտ տանող ճանապարհի վրա: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

20. ՄԱՔՑԻ ԱՊՈՒՆ ՄՈՐՈՒՆ ՆԱՂԼԸ

(էջ 611)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ասկերան գյուղի բնակիչ Միքայել Բալայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1940 թ. հունիսին, Ասկերան գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

21. ՄԱՔՑԻ ԱՊԱՆ

(էջ 612)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ասկերան գյուղի բնակիչ Միքայել Բալայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1940 թ. հունիսին, Ասկերան գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

22. ԲԱԳՎԱՐ ԹԱՔԱՎԵՐԻՆ ՊՈՋԸ

(էջ 613)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ատեփանակերտի շրջանի Ղարաբուլաղ գյուղի բնակիչ Աշոտ Աղամյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

23. ԶԱՐ ՊԱՌԱՎԸ

(էջ 615)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Հեթիաթն ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ղարաբուլաղ գյուղի բնակիչ Արաքսյա Համբարձումյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1949 թ. օգոստոսին, Ղարաբուլաղ գյուղում:

Բանահավաքը թողել է հետևյալ ժանոթությունը. «Դուրսուլաղ գյուղը գտնվում է մի սարահարթի վրա, ներքեում՝ խոր ձորում հոսում է հորդառատ գետը, գետի վրա շրաղաց կա: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

24. ՏԸՂԱՆ ՀՈՐԸ ՓԵՇԱԿԸՆ Ա ՍԸՎԵՐԸՄ

(էջ 617)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ղարաբուլաղ գյուղի բնակիչ Արաքսյա Համբարձումյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1949 թ. օգոստոսին, Ղարաբուլաղ գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

25. ՍԻՐԱԿԱՆ ՊԱՀՈՂ ԿԸՆԵԳՑԸ

(էջ 620)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ղարաբուլաղ գյուղի բնակիչ Արաքսյա Համբարձումյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1949 թ. օգոստոսին, Ղարաբուլաղ գյուղում: Հեթիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

26. ԱՇԿԸ ԾԱԿ ԽՈՒՍՆ

(էջ 622)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Ղարաբուլաղ գյուղի բնակիչ Արաքսյա Համբարձումյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1949 թ. օգոստոսին, Ղարաբուլաղ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

27. ԳՑՈՒՎԱՄԻՇ ԿԵՎԱՆԸ

(էջ 623)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Զափար գյուղի բնակիչ Գյուլի Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին, Զափար գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

28. ԱՂՎԵՍԸ ՆԱՆ ԺՂԱՑՊԱՆԸ

(էջ 626)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Զափար գյուղի բնակիչ Գյուլի Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին, Զափար գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

29. ՔԱՉԱԼ ԱԽՊԵՐԸ

(էջ 629)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Զափար գյուղի բնակիչ Գյուլի Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին, Զափար գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

30. ԱՆԲԱԽՏ ԱԽՃԻԳՑԸ ԲԱԽՏԱՎԵՐՎՈՒՄ Ա

(էջ 633)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Մարդակերտ գյուղի բնակիչ Սեդրակ Ավագյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին, Մարդակերտ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

31. ԱՌՈՒԾԻՆ ԵՄՆ ԿԱՏՎԻՆ ՀԱՔՅԱԹԸ

(էջ 637)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարդակերտի շրջանի Մարդակերտ գյուղի բնակիչ Սեդրակ Ավագյանը, որի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. օգոստոսին, Մարդակերտ գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

32. ԹԱՔԱՎԵՐԵՆ ԿՈՐԱԾ ԱԽՃԻԳՅԸ

(էջ 639)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Աշան գյուղի բնակիչ Վարդան Բալայանը, որի է առել Մ. Գրիգորյանը 1951 թ. հունիսին, Շուշի քաղաքի հանգստյան տանը: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

33. ՄԻՆ ԿՅՈՂՈՒ ԵԱՂԼԸ

(էջ 645)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Չանախյի գյուղի բնակիչ Մարիամ Զաքարյանը (Մինա բաշին), որի է առել Մ. Գրիգորյանը 1928 թ. հուլիսին, Չանախյի (Ավետարանոց) գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

34. ԷՇԻՆ ԲԱԴԱ ՏԱԼԸ

(էջ 647)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Չանախյի (Ավետարանոց) գյուղի բնակիչ Մարիամ Զաքարյանը (Մինա բաշին), որի է առել Մ. Գրիգորյանը 1928 թ. հուլիսին, Չանախյի գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

35. ՍԱԼԴԱԹԸ

(էջ 648)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Հերհեր գյուղի բնակիչ Մանիշակ բաշին, որի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Հերհեր գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

36. ՊՐՈՓԵՍՈՐԵՆ ՔՈՒՐԸ

(էջ 651)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Ներքին Սզենք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզենք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

37. ԱՐՉԸ ՆԱՆ ՄԱՐԹԸ

(էջ 654)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Ներքին Սզենք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզենք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

38. ԴՈԼՄԱ ԻՓԻԼԸ

(էջ 656)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Ներքին Սզենք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզենք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

39. ԿՑՈՒՆՆ ԵԼԵՌԱՄ ԿԸՆԵԳՑԸ

(էջ 658)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Ներքին Սզենք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզենք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

40. ԱՇԸՂԸ

(էջ 660)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Ներքին Սզենք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզենք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

41. ԱՐՁԸ

(էջ 661)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզնեք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

42. ԱՇԿԱՎ ՏԱԼԸ

(էջ 662)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղի բնակիչ Մարգարիտ բաշին, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1929 թ. հունիսին, Ներքին Սզնեք գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

43. ԽՈՐԹ ՄԱՐԸ

(էջ 663)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Սոս գյուղի բնակիչ Նսայ Նսայանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1955 թ. հուլիսին, Սոս գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

44. ԹԱՔԱՎԵՐԸ ՆԱՆ ՎԵՋԻՐԸ

(էջ 665)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Մյուրիշեն գյուղի բնակիչ Էդիկ Մեղրումյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. հուլիսին, Մյուրիշեն գյուղում: Ըստ բանահավաքի հաղորդման, ասացողը երիտասարդ է: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

45. ԿԸՏԱԿԸ

(էջ 667)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասեւ է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Մյուրիշեն գյուղի բնակիչ Էդիկ Մեղրումյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. հուլիսին, Մյուրիշեն գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

46. ՓԸՌՔՈՒՇԸ

(էջ 668)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Մյուրիշեն գյուղի բնակիչ էդիկ Մելքումյանը, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1950 թ. հուլիսին, Մյուրիշեն գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

47. ՏԱՓԱԿ ԱՐՏԵՆ ՄՈՍԻՆ

(էջ 669)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Հազրութի շրջանի Տումի գյուղի բնակիչ Աղաջան դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1953 թ. ամռանը, Տումի գյուղում:

Բանահավաքը թողել է հետևյալ ծանոթությունը. «Աղաջան դային հասակավոր, հողագործ կուտնտեսական է: Տումի գյուղը գտնվում է մի գեղեցիկ լեռնալանջի վրա. մեծ գյուղ է: Գյուղի հետ կապված կան մի շարք ավանդություններ: Այստեղ կա մի քանդված եկեղեցի, որ կոչում են Գաբիկ թագավորի աղջկա եկեղեցի: Գյուղի աղբյուրներից մեկը կոչվում է Թագավորի աղբյուր (Թիթլըվերեն անվանումը): Գյուղից վերև բարձրանում է Տղափատը, որի ստորոտը անտառապատ և զազաթը միգամած սար է: Գյուղից ոչ հեռու կա մի բարձրություն, որ կոչվում է Ղլեն խութ: Դրա հետ կապվում են մի շարք ավանդություններ:»

Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

48. ՊԸՌՎԱԼԵՆ Ջ

(էջ 675)

Տպագրվում է առաջին անգամ: Ասել է Լեոնային Ղարաբաղի Հազրութի շրջանի Տումի գյուղի բնակիչ Աղաջան դային, գրի է առել Մ. Գրիգորյանը 1953 թ. ամռանը, Տումի գյուղում: Հեքիաթի գրառման բնագիրը պահվում է բանահյուսական արխիվում (տե՛ս Մ. Գրիգորյանի ֆոնդ):

